

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (osmo vijeće)

25. siječnja 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Okvirna odluka 2005/212/PUP – Oduzimanje imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom – Članak 1. treća alineja – Pojam ‚sredstvo‘ – Članak 2. stavak 1. – Obveza država članica da poduzmu mjere kako bi mogle oduzeti sredstva počinjenja kaznenog djela – Vozilo upotrijebljeno za prijevoz trošarinke robe bez zakonom propisanog poreznog biljega”

U predmetu C-722/22,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sofijski gradski sud (Gradski sud u Sofiji, Bugarska), odlukom od 22. studenoga 2022., koju je Sud zaprimio 24. studenoga 2022., u postupku koji je pokrenuo

Sofijski gradski sud

SUD (osmo vijeće),

u sastavu: N. Piçarra (izvjestitelj), predsjednik vijeća, N. Jääskinen i M. Gavalec, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Campos Sánchez-Bordona,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za vladu Helenske Republike, L. Kotroni, A. Magrippi i E. Tsaousi, u svojstvu agenata,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, S. Grünheid i I. Zaloguín, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: bugarski

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. treće alineje i članka 2. Okvirne odluke Vijeća 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom (SL 2005., L 68, str. 49.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 87.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru postupka pokrenutog po službenoj dužnosti, u vezi s oduzimanjem vozilâ koja su određeni članovi zločinačkog udruženja, u odnosu na koje je osuđujuća presuda postala pravomoćna, upotrebljavali za prijevoz trošarinske robe bez zakonom propisanog poreznog biljega.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodne izjave 1. i 10. Okvirne odluke 2005/212 glase kako slijedi:

„(1) Glavni motiv prekograničnog organiziranog kriminala je financijska dobit. Kako bi se postigla učinkovitost, svaki pokušaj sprečavanja i borbe protiv takvog oblika kriminala mora se, stoga, usredotočiti na praćenje, zamrzavanje, zapljenu i oduzimanje imovinske koristi od kaznenih djela. Međutim, to je otežano, između ostalog, kao posljedica razlika u zakonima država članica na tom području.

[...]

(10) Cilj je ove Okvirne odluke osigurati da sve države članice imaju učinkovita pravila kojima se uređuje oduzimanje imovinske koristi od kaznenog djela, između ostalog, u vezi s teretom dokaza koji se odnose na porijeklo sredstava koje posjeduje osoba optužena za kazneno djelo vezano uz organizirani kriminal. [...]”

- 4 Člankom 1. te okvirne odluke, naslovljenim „Definicije”, u trećoj alineji propisuje se:

„Za potrebe ove Okvirne odluke:

[...]

– ‚sredstva’ znači bilo koja imovina koja se koristila ili se namjerava koristiti, na bilo koji način, u cijelosti ili djelomično, kako bi se počinilo kazneno djelo ili kaznena djela.”

- 5 Člankom 2. navedene okvirne odluke, naslovljenim „Oduzimanje”, u stavku 1. određuje se:

„Svaka država članica poduzima potrebne mjere kako bi mogla oduzeti, u cijelosti ili djelomično, sredstva i imovinsku korist od kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora [oduzimanja slobode] u trajanju od više od jedne godine, ili imovinu u vrijednosti koja odgovara takvoj imovinskoj koristi.”

- 6 Članak 4. navedene okvirne odluke, naslovljen „Pravna sredstva”, glasi kako slijedi:
„Svaka država članica poduzima potrebne mjere kako bi osigurala da zainteresirane stranke na koje utječu mjere na temelju članka 2. i 3. imaju učinkovita [djelotvorna] pravna sredstva kako bi štitile svoja prava.”
- 7 Člankom 5. Okvirne odluke 2005/212, naslovljenim „Zaštitne mjere”, propisuje se:
„Ovom Okvirnom odlukom ne mijenjaju se obveze poštovanja temeljnih prava i temeljnih načela, uključujući posebno pretpostavku nedužnosti, kako je ugrađeno [su ugrađena] u članak 6. Ugovora o Europskoj uniji.”

Bugarsko pravo

- 8 Člankom 53. stavkom 1. točkom (a) Nakazatelnog kodeksa (Kazneni zakonik) od 1. svibnja 1968. (DV br. 26. od 2. travnja 1968.), u verziji koja se primjenjuje na činjenice u glavnom postupku (DV br. 60 od 5. kolovoza 2011.) (u daljnjem tekstu: NK), predviđa se:
„Neovisno o kaznenoj odgovornosti, u korist države oduzimaju se:
(a) predmeti koji pripadaju okrivljeniku, a koji su bili namijenjeni namjernom počinjenju kaznenog djela ili su u tu svrhu upotrijebljeni;
[...].”
- 9 Na temelju članka 234. stavka 1. i stavka 2. točke 3. NK-a, posjedovanje trošarinske robe bez zakonom propisanog poreznog biljega, kada predmet kaznenog djela uključuje velike količine, kažnjivo je kaznom oduzimanja slobode od dvije do osam godina i zabranom obavljanja određenih profesija ili djelatnosti.
- 10 U skladu s člankom 321. stavkom 2. i stavkom 3. točkom 2. NK-a, sudjelovanje u zločinačkom udruženju radi stjecanja imovinske koristi kažnjivo je kaznom oduzimanja slobode od tri do deset godina.

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 11 AP, BP, OP i PG osuđeni su, na temelju članka 321. stavka 3. točke 2. NK-a, na kazne oduzimanja slobode – AP u trajanju od tri godine, BP i OP u trajanju od jedne godine i PG u trajanju od šest mjeseci – jer su od kolovoza 2011. do lipnja 2012. sudjelovali u zločinačkom udruženju radi stjecanja imovinske koristi čime su počinili kaznena djela predviđena člankom 234. NK-a.
- 12 U okviru tog zločinačkog udruženja AP, BP i GV su 20. kolovoza 2011. u Bugarskoj kupili tegljač, kojim je OP upravljao u Grčkoj 21. kolovoza 2011. i kojem je OP priključio prikolicu natovarenu kutijama cigareta bez poreznih biljega u vrijednosti od 2,348 milijuna bugarskih leva (BGN) (oko 1,2 milijuna eura). OP je 23. kolovoza 2011. odvezao to vozilo do Varne (Bugarska) gdje je taj teret bio istovaren u skladištu. Policija je 24. kolovoza 2011. privremeno oduzela navedeni teret. Za to su kazneno djelo AP, BP, OP i GV osuđeni na temelju članka 234. stavka 2. točke 3.

NK-a, AP na kaznu oduzimanja slobode u trajanju od jedne godine i jedanaest mjeseci, BP i OP na kaznu oduzimanja slobode u trajanju od jedne godine i GV na kaznu oduzimanja slobode u trajanju od četiri godine.

- 13 U tom je kontekstu, Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji, Bugarska), sud koji je uputio zahtjev, pokrenuo po službenoj dužnosti postupak radi utvrđivanja sudbine materijalnih dokaza prikupljenih tijekom kaznenog postupka koji je doveo do osuđujućih presuda navedenih u točkama 11. i 12. ove presude, koje su postale pravomoćne. Taj se sud osobito pita jesu li tegljač i prikolica, u kojima je pošiljka kutija cigareta bez poreznih biljega prevezena iz Grčke u Bugarsku, upotrijebljeni kao „sredstva” počinjenja kaznenog djela u smislu članka 1. treće alineje Okvirne odluke 2005/212.
- 14 Navedeni sud, s jedne strane, primjećuje da se nacionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku kao kazneno djelo kvalificira posjedovanje trošarinske robe bez poreznih biljega, ali ne i prijevoz te robe. S druge strane, ističe da je Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska) u svojoj odluci o tumačenju br. 2/13 od 18. prosinca 2013. smatrao da vozilo ili prijevozno sredstvo u kojem je pronađena trošarinska roba bez poreznih biljega, koje je obuhvaćeno područjem primjene članka 234. NK-a, nije sredstvo počinjenja tog kaznenog djela i stoga ga se ne može oduzeti na temelju članka 53. stavka 1. točke (a) NK-a.
- 15 Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da je posjed faktična vlast nad takvom robom, a da je njezin prijevoz javni oblik te faktične vlasti. Stoga, prema njegovu mišljenju, tegljač i prikolica o kojima je riječ u glavnom postupku upotrijebljeni su kao „sredstva” počinjenja kaznenog djela posjedovanja „velike količine” kutija cigareta bez poreznih biljega.
- 16 U tim je okolnostima Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Je li u skladu s člankom 2. Okvirne odluke 2005/212, u vezi s njezinim člankom 1. trećom alinejom, tumačenje nacionalnog propisa na način da se ne provodi oduzimanje motornog vozila za prijevoz teškog tereta (tegljač i prikolica) koji članovi organiziranog zločinačkog udruženja koriste za posjedovanje i prijevoz velikih količina trošarinskih proizvoda (cigareta) bez poreznog biljega?”

O prethodnom pitanju

- 17 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 1. treću alineju i članak 2. Okvirne odluke 2005/212 tumačiti na način da vozilo koje je upotrijebljeno za prijevoz trošarinske robe bez zakonom propisanog poreznog biljega čini „sredstvo” počinjenja kaznenog djela.
- 18 U skladu s člankom 1. trećom alinejom Okvirne odluke 2005/212 pojam „sredstvo” obuhvaća „bilo koj[u] imovin[u] koja se koristila ili se namjerava koristiti, na bilo koji način, u cijelosti ili djelomično, kako bi se počinilo kazneno djelo ili kaznena djela.”
- 19 Članak 2. stavak 1. te okvirne odluke obvezuje svaku državu članicu da poduzme potrebne mjere kako bi mogla oduzeti, u cijelosti ili djelomično, sredstva i imovinsku korist od kaznenih djela za koja je propisana kazna oduzimanja slobode u trajanju od više od jedne godine, ili imovinu u vrijednosti koja odgovara takvoj imovinskoj koristi.

- 20 Iz tih odredaba, osobito iz izraza „bilo koja imovina” i „na bilo koji način”, proizlazi da, ako se predmet koristi ili se namjerava koristiti za počinjenje kaznenog djela obuhvaćenog područjem primjene te okvirne odluke, on predstavlja „sredstv[o]” počinjenja tog kaznenog djela.
- 21 U ovom slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je kazneno djelo o kojem je riječ u glavnom postupku, predviđeno člankom 234. stavkom 2. točkom 3. NK-a, odnosno posjedovanje velikih količina trošarinske robe bez poreznih biljega, kažnjivo kaznom oduzimanja slobode u trajanju od dvije do osam godina. Pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, to kazneno djelo stoga može biti obuhvaćeno područjem primjene Okvirne odluke 2005/212, na temelju njezina članka 2. stavka 1.
- 22 Slijedom toga, ako je vozilo „na bilo koji način” upotrijebljeno za počinjenje takvog kaznenog djela, ono je obuhvaćeno pojmom „sredstvo” u smislu članka 1. treće alineje te okvirne odluke, a da pritom nije potrebno razlikovati je li navedeno vozilo upotrijebljeno kao prijevozno sredstvo ili kao sredstvo za posjedovanje odnosno skladištenje robe koja je predmet kaznenog djela o kojem je riječ.
- 23 Uzimajući u obzir pitanja suda koji je uputio zahtjev, valja istaknuti da obvezujući karakter neke okvirne odluke, kao što je to Okvirna odluka 2005/212, obvezuje osobito sudove država članica da nacionalno pravo u najvećoj mogućoj mjeri tumače u svjetlu teksta i svrhe predmetne okvirne odluke radi postizanja rezultata koji se njome želi ostvariti. Ta je obveza svojstvena sustavu uspostavljenom UFEU-om jer nacionalnim sudovima omogućava da u okviru svojih nadležnosti osiguraju punu učinkovitost prava Unije kada odlučuju u određenom sporu (vidjeti u tom smislu presude od 16. lipnja 2005., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, t. 43. i od 29. lipnja 2017. Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, t. 31. kao i navedenu sudsku praksu).
- 24 Načelo usklađenog tumačenja nalaže da nacionalni sud, kad je to potrebno, uzme u obzir cjelokupno nacionalno pravo kako bi ocijenio u kojoj ga se mjeri može primijeniti, a da to ne dovede do rezultata suprotnog onomu koji se želi postići predmetnom okvirnom odlukom. Međutim, to načelo ne može biti temelj za tumačenje nacionalnog prava *contra legem* (vidjeti u tom smislu presude od 16. lipnja 2005., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, t. 47. i od 8. studenoga 2016., Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, t. 66. kao i navedenu sudsku praksu).
- 25 Naime, obveza je nacionalnog suda da se pozove na sadržaj okvirne odluke kada tumači i primjenjuje relevantna pravila svojeg nacionalnog prava ograničena općim načelima prava, osobito onima pravne sigurnosti i zabrane retroaktivnosti. Ta se načela protive tomu da ta obveza na temelju okvirne odluke i neovisno o zakonu donesenom radi njezine provedbe može dovesti do utvrđivanja ili povećanja kaznene odgovornosti onih koji su počinili povredu (vidjeti u tom smislu presude od 16. lipnja 2005., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, t. 44. i 45. i od 24. lipnja 2019., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, t. 75. kao i navedenu sudsku praksu).
- 26 Pod tim uvjetima, obveza usklađenog tumačenja nalaže nacionalnim sudovima da izuzmu iz primjene na temelju samostalne ovlasti svako tumačenje koje je izvršio viši sud koje ga na temelju njegova nacionalnog prava obvezuje ako to tumačenje nije u skladu s okvirnom odlukom o kojoj je riječ. Slijedom toga, nacionalni sud ne može valjano smatrati da nije u mogućnosti protumačiti nacionalnu odredbu u skladu s pravom Unije samo zbog činjenice da je viši sud tu odredbu ustaljeno tumačio i primjenjivao na način koji nije spojiv s tim pravom (vidjeti u tom smislu presudu od 24. lipnja 2019., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, t. 78 i 79. kao i navedenu sudsku praksu).

- 27 U ovom slučaju valja istaknuti, s jedne strane, da se odredbe Okvirne odluke 2005/212 koje su predmet zahtjeva za prethodnu odluku ne odnose na opseg kaznene odgovornosti osoba na koje se odnosi eventualna mjera oduzimanja i, s druge strane, da se oduzimanje u korist države sredstava koja su poslužila za počinjenje kaznenog djela, u skladu s člankom 53. stavkom 1. NK-a, vrši „neovisno o kaznenoj odgovornosti”.
- 28 Usto, svaka odluka o eventualnom oduzimanju u glavnom postupku mora, u skladu s člankom 5. Okvirne odluke 2005/212, poštovati temeljna prava, osobito pravo vlasništva utvrđeno člankom 17. stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima u vezi s njezinim člankom 52. stavkom 1. Takvim oduzimanjem ne dovodi se u pitanje pravo vlasništva treće strane u dobroj vjeri koja nije znala i nije mogla znati da je njezina imovina korištena za počinjenje kaznenog djela (vidjeti u tom smislu presudu od 14. siječnja 2021., Okružna prokuratura – Haskovo et Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, t. 55.).
- 29 Osim toga, člankom 4. Okvirne odluke 2005/212, u vezi s člankom 47. Povelje o temeljnim pravima, nalaže se državama članicama da osiguraju da osobe na koje utječe mjera oduzimanja raspolažu djelotvornim pravnim sredstvima kako bi štatile svoja prava. Te osobe nisu samo one koje su proglašene krivima za počinjenje kaznenog djela, nego i treće strane na čiju se imovinu ta mjera odnosi (vidjeti u tom smislu presudu od 14. siječnja 2021., Okružna prokuratura – Haskovo et Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, t. 60., 61. i 63.).
- 30 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 1. treću alineju i članak 2. Okvirne odluke 2005/212 treba tumačiti na način da vozilo koje je upotrijebljeno za prijevoz trošarinske robe bez zakonom propisanog poreznog biljega čini „sredstvo” počinjenja kaznenog djela.

Troškovi

- 31 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (osmo vijeće) odlučuje:

Članak 1. treću alineju i članak 2. Okvirne odluke 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom

treba tumačiti na način da:

vozilo koje je upotrijebljeno za prijevoz trošarinske robe bez zakonom propisanog poreznog biljega čini „sredstvo” počinjenja kaznenog djela.

Potpisi